

Косаківський В. А. Дослідження і вивчення усної народної творчості, звичаїв і обрядів українського народу студентами спеціалізації "Українознавство" ВДПУ ім. М. Коцюбинського \ Віктор Косаківський // Подільський фольклор у збиранні та дослідженні: Тези міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 105-й річниці з дня народження Гната Танцюри м. Вінниця, 9 червня 2006 р. – Вінниця, ПП "НОВА КНИГА", 2006. – С. 117-125

Косаківський Віктор

**Дослідження і вивчення усної народної творчості,
звичаїв і обрядів українського народу студентами
спеціалізації "Українознавство"
ВДПУ ім. М. Коцюбинського**

Упродовж 2003-2006 років студентами спеціалізації "Українознавство" (спеціальності "українська мова, українська література і українознавство" та "музика і українознавство" Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського проводилися активні і широкомасштабні дослідження усної народної творчості та звичаїв і обрядів українського народу. Дослідження проводилися студентами в рамках вивчення навчальної дисципліни "Етнографія України" як самостійна робота [1, с. 27-29]. Для успішного виконання цього виду навчальної діяльності студентам було запропоновано спеціально розроблені "Завдання для самостійної роботи" [2, с. 11-45].

Виконані згідно з цією програмою завдання оформлені студентами у вигляді творчих робіт та здані на кафедру української і зарубіжної культури ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Частина цих робіт ілюстрована. В усній народній творчості поміщено фото реципієнтів, а у роботах про звичаї і обряди є сучасні та старі світлини. Значна частина фольклорних зразків подана студентами в аудіозапису. Їх розшифровують студенти спеціалізації "музика і українознавство".

Переважає більшість матеріалів, зібраних студентами, походить із Вінниччини. Менше їх з Хмельниччини, а інші, сусідні з Поділлям, області представлені лише окремими зразками.

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 1).

Барський район (Опис 1). Мазур О. проводила дослідження в с. *Українське*, Маєвська О. - в с. *Митки*, Мирчук С. - в селах *Клебанки* та *Глинянка*, Мазур С. і Пилипчик С. - в с. *Каришків*, Мукоїд Л. - у с. *Шипинки*, Мазур А. - в с. *Ялтушків*, Москалик Ю. - у м. *Бар*.

Бершадський район (Опис 2). Дросова В. проводила дослідження в с. Маньківка, Кондренкова Ю. - в с. Пилипонівка (росіян-старообрядців), Єгорова Т. - в с. Велика Кириївка, Конелюк Н. та Дроненко І. - в с. Баланівка.

Вінницький район (Опис 3). Войтко О. проводила дослідження в с. Зарванці, Ілик Т. - в с. Велика Стадниця, Авраменко Н. і Корнійчук Т. - в с. Якушинці, Галюк І. - в с. Лисогора, Гончарук В. - в с. Сокиринці, Лисак Т. - в с. Цвіжсин, Гончар Т. - в с. Слобода-Дашиковецька і с. Майдан, Гальянова В. - в с. Лука-Мелешківська, Гедз Л. - у с. Писарівка, Шалімова І. - в с. Вінницькі Хутори, Герцун І. - в с. Малі Крушинці.

Гайсинський район (Опис 4). Стасюк І. проводила дослідження в м. Гайсин, Кондратюк О. - в с. Тимар, Дідиченко Н. - в с. Щурівці, Ковтун Т. - в с. Карбівка, Цвігун С. - в с. Кіблич, Шахрай Т. - в с. Сокільці, Варченко З., Кравченко Н., Гуральнік Т. і Іванченко Н. - в с. Красно-пілка, Осадча Н. - в с. Бубнівка, Мамей Л. - в с. Грузьке, Андрущак Н. - в с. Кисляк.

Жмеринський район (Опис 5). Сітарська Н. проводила дослідження в м. Жмеринка, Григор'єва С. і Сваричевська Я. - в смт. Браїлів, Кондратюк Т. - в с. Олександрівка, Подоляк К. і Мацькова Т. - в с. Сербинівці, Драчук І. і Соушко О. - в с. Початинці.

Іллінецький район (Опис 6). Костюченко Ю. проводила дослідження в с. Слобідка, Бендата І. - в с. Привільне, Купрій Ю. - в с. Тягун, Білаш В., Крушеницька Н. і Поздрань Ю. - в с. Даньківка, Деревенько Л. - в с. Бабин, Нечипорук О. - в м. Іллінці, Брянська Д. і Брянська О. та Біньовська Л. - в с. Жадани, Матяш А. - в с. Пархомівка, Загрія Л. - в с. Сорока, Тодоровська Н. - в смт. Дашиїв, Мазур Л. - в с. Китайгород.

Калинівський район (Опис 7). Гижа І. проводила дослідження в с. Великі Кутищі, Сарахан Т. і Гнатюк В. - в с. Лісова Лисіївка, Музика І., Бабій О., Адамчук О. - в с. Павлівка, Бабій О., Розман А. - в м. Калинівка, Кравчук Н. - в с. Сальник, Борисюк І. - в с. Ком 'яногірка, Му-

зика Т. - в с. *Пиків*, Пиндик І. - в с. *Байківка*, Шмалій О., Шмалій Л. - в с. *Гуцинці*, Бондар Т. - в с. *Комунарівка*, Ізваріна Є - в с. *Іванів*, Волошина О. - в с. *Заливаниця*.

Козятинський район (Опис 8). Кондратюк О. проводила дослідження в с. *Марківці*, Древенчук Ю. і Жеребецька Л. - в с. *Самгородок*, Жорноклей Ю. - в с. *Вернигородок*, Кондратюк О. - в с. *Комсомольське*, Хаверчук О. - в с. *Сошанськ*, Миколук Ю. - в с. *Каролівка*.

Крижопільський район (Опис 9). Гончарук Т. проводила дослідження в с. *Зеленянка*, Танасогло В. і Чепурко С - в с. *Городківка*, Килимник Р. - в с. *Висока Гребля*, Форостенко Т. - в с. *Вільшанка*.

Липовецький район (Опис 10). Бережанська В. проводила дослідження в смт. *Липовець*, Лебідь Л. і Щур Ю. - в смт. *Турбів*, Чубатюк В. - в с. *Щаслива*, Нечипорук О. - в с. *Пісочин*, Босюк Л. - в с. *Іванька*.

Літинський район (Опис 11). Губчакевич І. проводила дослідження в с. *Пеньківка*, Купріянова О. - в с. *Кожухів*, Ісаєва Н., Яцик Т. - в с. *Уладівка*, Зайцева О. - в с. *Борків*, Василич О. - в с. *Селище*, Буга О. - в с. *Багринівці*.

Могилів-Подільський район (Опис 12). Орлова Т. проводила дослідження в с. *Карпівка*, Кошельник І. - в с. *Садківці*.

Мурованокуриловецький район (Опис 13). Гуржій Т. проводила дослідження в с. *Вищий Ольчедаїв*, Маруняк С. - в с. *Курашівці*, Коноваленко Т. - в с. *Котюжани*, Петруняк П. - в с. *Біляни*, Серветнік Л. - в с. *Вербоветець*.

Немирівський район (Опис 14). Усаченко І. та Костишина О. проводили дослідження в смт. *Брацлав*, Титко О. - в с. *Боблів*, Марценюк В. - в селах *Палата* і *Вигнанка*, Непийвода Л.-в с. *Медвежа*, Савченко О. - в селах *Коржівка* і *Вовчок*, Даниленко Н. - в с. *Стрільчинці*.

Оратівський район (Опис 15). Івахненко Л., Білаш В., Святецька Л. проводили дослідження в смт. *Оратів*, Немерована І. - в с. *Фронтівка*, Ямкова Л. - в с. *Яблуновиця*, Марченко Т. - в с. *Кожанка*, Притула В. і Безпалько А. - в с. *Скоморошки*, Бурмістр Т. - в с. *Верхівка*.

Пішанський район (Опис 16). Куляс О. та Куляс С. проводили дослідження в с. *Болган*, Криклива Т. - в с. *Чорномин*.

Погребіщенський район (Опис 17). Єсипова І. проводила дослідження в с. *Малинки*, Дячкова В. - в с. *Очеретня*, Катеринич Н. - в с. *Збаржівка*, Мельник Н. і Мельник І. - в с. *Павлівка*, Семко А. - у м. *Погребіще*.

Теплицький район (Опис 18). Довгань С. проводив дослідження в с. *Орлівка*, Головкіна В. і Цвіркун О. - в с. *Соболівка*, Кузик Н. і Продан Н. - в с. *Брідок*.

Тиврівський район (Опис 19). Рибак Л. проводила дослідження в с. *Сутиски*, Коваль Н. і Тітова І. - в м. *Гнівань*, Свентух Я. - в с. *Гута-Бушинецька*, Шпак О. - в с. *Кліщів*.

Томашпільський район (Опис 20). Ратушняк Н. проводила дослідження в с. *Високе*, Музика Т. і Полтавська Г. - в с. *Стіна*.

Тростянецький район (Опис 21). Бова А. проводила дослідження в м. *Тростянець*, Стогній А. - в с. *Ілляшівка*, Садовська Т. - в селах *Тростянець* і *Миронівка*, Костищина О. - в с. *Тростянчик*, Кутковська І. - в с. *Савинці*, Ситник Т. - в с. *Козинці*, Денисенко О. - в с. *Верхівка*, Суручан Т. - в с. *Нова Ободівка*.

Тульчинський район (Опис 22). Свиргун О. і Колодій Ю. проводили дослідження в с. *Крищенці*, Погрібняк О. - в с. *Холодівка*, Кохан В. - в с. *Богданівка*, Климчук О. - в с. *Юрківка*, Комісар В. - в м. *Тульчин*, Мовчан І. - в с. *Тиманівка*, Ковальчук О. - в с. *Торків*, Рогатюк О. - в с. *Василівка*, Шпуна В. - в с. *Білоусівка*.

Хмільницький район (Опис 23). Загнибіда С проводила дослідження в селах *Крупин* і *Подорожна*, Корнієнко А. - в с. *Сербанівка*, Киричук О. і Осташевська О. - в с. *Уланів*, Мовчан Ю. - в с. *Маркуші*, Коцюр Л. - у м. *Хмільник*, Музика Т. - в с. *Кривошиїнці*, Поліщук Я. - в с. *Зозулинці*, Поліщук О. - в с. *Білий Рукав*, Лоїк І. - в с. *Великий Митник*.

Чернівецький район (Опис 24). Годз О. проводила дослідження в с. *Моївка*, Будняк Ю. - в с. *Саїнка*, Попадюк О. - в смт. *Чернівці*, Стрілець Н., Крижанівський Р. - в с. *Мазурівка*, Ставнійчук В. - в с. *Борівка*.

Чечельницький район (Опис 25). Атаманенко Т. проводила дослідження в с. *Вербка*, Дідик О. - в смт. *Чечельник*.

Шаргородський район (Опис 26). Горенюк Н. проводила дослідження в с. *Плебанівка*, Мазур О. і Цибрій Д. - в с. *Перепільченці*, Підпалюк В. - в с. *Гибалівка*, Єгорова Г. - в с. *Козлівка*, Сайнецька І. - в селах *Калитинка* і *Покутило*, Малярчук А. - в с. *Семенівка*, Білоконь Н. - в с. *Юхимівка*, Кулик (Брезденюк) М. і Загнітецька А. - в с. *Клекотина*, Медончак Н. - в с. *Копистерин*, Кострубей О. - в с. *Стрільники*, Кубенко А. - в с. *Рахни Лісові*, Парнета С. і Куцолабська Г. - в с. *Мурафа*.

Ямпільський район (Опис 27). Бобецька А. проводила дослідження в с. *Писарівка*, Бакай І. - в м. *Ямпіль*, Садовська Г. - в с. *Миронівка*, Вижга М. - в с. *Придністрянське*, Слободянюк В. - в с. *Русава*, Андронатій І. - в с. *Тростянець*.

М. Вінниця (Опис 28). Тараненко Н., Муляренко К. і Янкова Н. проводили дослідження усної народної творчості у м. *Вінниці*.

ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 5).

Бердичівський район (Опис 3). Хоцянівська А. проводила дослідження в м. *Бердичеві*.

Радомишльський район (Опис 18). Целованська Н. проводила дослідження в м. *Радомишль*.

Чуднівський район (Опис 22). Климчук Л. проводила дослідження в смт. *Чуднів*.

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 9).

Білоцерківський район (Опис 2). Цвірова М. проводила дослідження в с. *Трушки*, Добронравіна А. - в с. *Олійникова Слобода* та в с. *Матюші*.

Володарський район (Опис 8). Ковальчук О. проводила дослідження в смт. *Володарка*.

Сквирський район (Опис 18). Янголь Г. проводила дослідження в с. *Кривошійніці*, Мельник О. - в с. *Безпечна*.

Тетіївський район (Опис 21). Мініч І. проводила дослідження в с. *Теліженці*.

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 10).

Гайворонський район (Опис 3). Макеєва Т. проводила дослідження в с. *Соломії*, Хоменко О. - в с. *Кидрасівка*.

ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 13).

Перемишлянський район (Опис 11). Пиндик І. проводила дослідження в с. *Іванівка*.

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 22).

Білогірський район (Опис 1). Приставчук С. проводила дослідження в с. *Соснівка*.

Віньковецький район (Опис 2). Гуслякова Л. проводила дослідження в с. *Петрашівка* (росіян-старообрядців).

Летичівський район (Опис 10). Леськова А. проводила дослідження у смт. *Летичів*.

Старокостянтинівський район (Опис 14). Осінська Л. проводила дослідження в с. *Іванківці*, Фараонова В. - в с. *Драчі*, Степанюк О. - в с. *Попівцях*

Теофіпольський район (Опис 16). Пуштук І. проводила дослідження в с. *Гальчинці*.

ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 23).

Монастирищенський район (Опис 12). Кухарчук О. проводила дослідження в с. *Сатанівка*.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ (ФОНД 24).

Сокирянський район (Опис 8). Жалюк А. проводила дослідження в с. *Ломачинці*.

Отже, як видно із вищенаведеного переліку, упродовж останніх трьох навчальних років студенти спеціалізації "українознавство" провели значну кількість індивідуальних фольклорно-етнографічних експедицій у багато населених пунктів Вінниччини та інших областей України. На території Вінницької області обстежено: у Барському районі - 8 населених пунктів, у Бершадському - 4, у Вінницькому - 12, у Гайсинському - 10, у Жмеринському - 5, у Іллінецькому - 11, у Калинівському - 12, у Козятинському - 6, у Крижопільському - 4, у Липовецькому - 4, у Літинському - 6, у Могилів-Подільському - 2, у Мурованокуриловецькому - 5, у Немирівському - 8, у Оратівському - 6, у Піщанському - 2, у Погребищенському - 5, у Теплицькому - 3, у Тиврівському - 4, у Томашпільському - 2, у Тростянецькому - 9, у Туль-

чинському - 9, у Хмільницькому - 10, у Чернівецькому - 5, у Чечельницькому - 2, у Шаргородському - 13, у Ямпільському - 6, а також у м. Вінниці.

Загалом за цей період у Вінницькій області над збором фольклорно-етнографічних матеріалів працювало 207 студентів у 178 населених пунктах.

Крім цього, на Житомирщині обстежено 3 населених пункти, на Київщині - 7, на Кіровоградщині - 2, на Львівщині - 1, на Хмельниччині - 7, на Черкащині - 1, на Буковині - 1.

Таким чином, великим загоном молодих дослідників - студентів спеціалізації "українознавство" ВДПУ ім. М. Коцюбинського, у кількості 228 чоловік, проведено експедиції у 200 населених пунктах Правобережної України. При цьому абсолютна більшість обстежених населених пунктів (178) - це села, селища і міста Вінницької області.

Зібраний у ході цих експедицій матеріал активно використовується студентами у навчальній і науково-дослідній роботі.

При підготовці до багатьох семінарських занять з навчальної дисципліни "Етнографія України", таких як "Символіка української народної пісні", "Сватання", "Коровайний обряд", "Барвінковий обряд", "Розплітання коси", "Покривання молодої", "Святий вечір", "Коляда-Різдво, "Щедрий вечір", "Весняні свята та обряди", "Веснянкові хороводи", "Ой на Івана, ой на Купала", "Осінні свята і обряди", студенти широко застосовують на практиці здобуті в ході особистих польових досліджень матеріали [3, с 28-41].

Також зібрані матеріали стають основою багатьох курсових робіт. Серед кращих слід відзначити такі студентські дослідження: "Пісенний фольклор Поділля (на польових матеріалах)" С. Мельника, "Село Петрашівка: історико-етнографічне дослідження (Хмельницька область, Віньковецький район)" Л. Гусякової, "Усна народна творчість с Малий Митник Хмільницького району" Л. Пустовойт, "Звичаї та обряди с Марківці Козятинського району" Н. Кондратюк та багато інших.

Для більш широкого ознайомлення громадськості з результатами фольклорно-етнографічних досліджень, які проводяться молодими вченими та з метою популяризації народного мистецтва подільського краю, Вінницьке обласне управління культури і туризму спільно з

Вінницьким обласним центром народної творчості та Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського в рамках "Обласної Програми збереження і розвитку народної творчості, художніх промислів і ремесел на період до 2005 року" підготували і видрукували науковий збірник "Матеріали до етнології Поділля: польові дослідження" [4].

Це перший науковий збірник про народну культуру Поділля, який сформовано переважно на результатах польових фольклорно-етнографічних досліджень.

Отже, сьогодні студенти спеціалізації "Українознавство" ВДПУ ім. М. Коцюбинського - надійна молода зміна фольклористів та етнологів, які гідно продовжують справу Г. Т. Танцюри, 105-ту річницю від дня народження якого ми нині відзначаємо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Програми* навчальних дисциплін спеціалізацій "Українознавство" для спеціальностей "Музика та Українознавство" і "Українська мова, українська література та Українознавство" / Автор-укладач В. А. Косаківський. - Вінниця: ВДПУ, 2006. - 84 с.

2. *Завдання* для самостійної роботи з навчальних дисциплін "Основи українського народознавства", "Етнографія України", "Етнографічне музеєзнавство", "Методика викладання українознавства", "Етногеографія та краєзнавство", "Етнодемографія". / Методичні рекомендації для спеціальностей "Музика та українознавство" і "Українська мова, українська література та українознавство" / Укладач В. А. Косаківський. - Вінниця: ВДПУ, 2006. - 64 с.

3. *Плани* семінарських занять з навчальних дисциплін "Основи українського народознавства", "Етнографія України", "Етнографічне музеєзнавство", "Методика викладання українознавства", "Етногеографія та краєзнавство", "Етнодемографія". Для студентів педуніверситетів спеціалізації "Українознавство". Для спеціальностей "Музика та українознавство" і "Українська мова, українська література та українознавство" / Укладач В. А. Косаківський. - Вінниця: ВДПУ, 2006. - 72 с.

4. *Матеріали* до етнології Поділля: польові дослідження. Випуск 1 / За науковою редакцією В. А. Косаківського. - Вінниця, 2005. - 148 с.